

EBRD: Projekat energijske efikasnosti u javnim zgradama u Sarajevu, Bosna i Hercegovina Akcioni Plan zaštite okoliša i socijalnih pitanja (ESAP)

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
PZ 1: Procjena i upravljanje okolišnim i društvenim rizicima i uticajima							
1.1	Pripremiti i dostavljati godišnje Izvještaje o zaštiti okoliša i socijalnim pitanjima (AESR) o statusu implementacije ovog ESAP-a i o zaštiti okoliša, društva, zdravlja i bezbjednosti (EHSS).	Praćenje provedbe ESAP-a i provođenje zaštite okoliša, društva, zdravlja i bezbjednosti (EHSS).	EBRD Politika zaštite životne sredine i socijalna politika (ESP) i Provedbeni zahtjevi (PZ)	PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku	Godišnje izvještavanje u skladu sa EBRD zahtjevima (AESR), prvi izvještaj godinu dana od potpisivanja Ugovora o kreditu, nakon toga svake godine do isplate kredita	Podnošenje godišnjih izvješća (AESR) o napretku u implementaciji ESAP-a, Planu učešća interesnih grupa (SEP), Mehanizmu za žalbe i uticaja provođenje EHSS, uz korištenje standardnih EBRD obrazaca za izvještavanje (te ažuriranje kolone 'Status' u ESAP-u za svaku stavku aktivnosti.	
1.2	Osigurati da su urbanistička saglasnost, građevinska i upotrebne dozvole pribavljene za sve objekte uključene u Projekat. Izuzetak su objekti na kojima će se provoditi mjere koje spadaju pod tekuće održavanje i za koje nije potrebno pribavljanje navedenih saglasnosti/dozvola.	Usklađenost sa Federalnim i Kantonalnim zakonima i dobrom međunarodnom praksom	Zakon FBiH i Kantona Sarajevo iz oblasti građenja i energijske efikasnosti	PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku i Konsultantom za projektovanje i izradu Energijskog audita i glavnog projekta, te resorno Ministarstvo	Urbanistička saglasnost i građevinska dozvola se trebaju pribaviti prije početka radova. Upotrebna dozvola pribavljena po završetku svih radova na objektima.	Pribavljanje svih potrebnih dozvola za sve objekte, gdje postoji zakonska obaveza za to.	

¹ Napomena da se rokovi navedeni za Projekt mogu mijenjati, a datumi definirani za ove aktivnosti će se prilagođavati nakon što se postigne finalni dogovor o vremenskom okviru Projekta.

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
1.3	Izraditi i implementirati integrirani sistem upravljanja zaštitom okoliša, socijalnim pitanjima, zdravljem i bezbjednosti (EHSS) na nivou Projekta, za čiju provedbu će biti odgovoran PIU. Sistem treba uključivati: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Politiku EHSS-a; ▪ EHSS opći i pojedinačni ciljevi; ▪ Identifikacija zakonskih i drugih zahtjeva; ▪ Registar aspekata okoliša i povezanih utjecaja na okoliš; ▪ EHSS procedure i operativne kontrole kako bi se smanjili negativni utjecaji Projekta na okoliš, društvo i zdravlje; ▪ Okvirnu politiku zaštite na radu i sigurnosti na osnovu koje će Izvođači pripremiti pojedinačne planove; ▪ Načini i metode komuniciranja i obuke Izvođača o obavezama provedbe planova i procedura proizašlih iz ovog Sistema; ▪ Način praćenja okolišnih i društvenih utjecaja. 	Optimizacija upravljanja okolišnim i društvenim aspektima (EHSS) putem formalnog sistema. Smanjenje nesreća i incidenata kako bi se osiguralo sigurno radno okruženje. Unaprijeđenje zdravlja radnika i sigurne upotrebe opreme.	EBRD PR1, PR2, PR3 i PR4 Dobra međunarodna praksa	PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku	Po završetku glavnih projekata i prije početka radova.	Integrirani sistem upravljanja zaštitom okoliša, socijalnim pitanjima, zdravljem i bezbjednosti (EHSS) na nivou Projekta izrađen i implementiran, te dostavljen izvještaj o statusu implementacije Banci putem AESR.	
1.4	U okviru Jedinice za implementaciju projekta (PIU), imenovati odgovorno lice za upravljanje pitanjima okoliša, zdravlja, bezbjednosti, zaštite na radu i socijalnim pitanjima kako bi se osiguralo adekvatno upravljanje ovim aspektima tokom implementacije Projekta.	EBRD zahtjevi. Dobra međunarodna praksa	Dobra međunarodna praksa EBRD PR1	PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku	Prije početka radova i završetka projektovanja, i u toku izvođenja radova	Organizacijska šema PIU i Konsultanta za PIU podršku pripremljena i dostavljena Banci na uvid sa pripadajućim opisom zadataka i zaduženja.	
1.5	Osigurati da Izvođač radova izradi i provodi Građevinski Plan upravljanja okolišem, zdravljem, sigurnošću na radu i socijalnim pitanjima (CESMP) u fazi rekonstrukcije na	Poboljšanje učinaka zaštite okoliša, zdravlja i sigurnosti. Osiguranje zdravlja i	EBRD PR1, PR3, PR4, PR5.	PIU u saradnji sa Konzultantom za nadzor nad izvođenjem	Izrada okvirnih planova prije sprovođenja tenderske	Izrada i implementacija Plana upravljanja životnom sredinom, zdravljem, bezbednošću i socijalnim	

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
	<p>osnovu okvirnog Plana upravljanja okolišem i socijalnim pitanjima (ESMP) koji će sačinjavati sastavni dio Tenderske dokumentacije i služiti kao smjernica za izradu pojedinačnih CESMP. Prije početka radova, Nadzorni Inženjer treba odobriti CESMP i o tome izvjestiti PIU. CESMP mora uključivati sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sastavne procedure i planove zaštite okoliša i društva (kao npr. Plan upravljanja otpadom i sl.); ▪ Pregled organizacijske strukture Izvođača, kao i jasne uloge i odgovornosti; ▪ Neophodnu obuku za radnike; ▪ Mjere koje su utemeljene na Projektnoj Politici ljudskih resursa kako bi se povećala lokalna zaposlenost u kantonu, koliko je to izvedivo u sklopu implementacije projekta. Treba predvidjeti i mjere zapošljavanja žena iz lokalne zajednice; ▪ Mjere za odgovarajuće pružanje skrbi radnicima (npr. soba za prvu pomoć, blagovaonica i ostali objekti); ▪ Mjere za smanjenje emisija u okoliš, efikasno korištenje resursa i upotrebu vode; ▪ Procedure koje je potrebno ispoštovati kako bi se osigurale ispravne dozvole za rad, uključujući: rad na visini; rad u zatvorenim prostorima; i rad sa opremom pod električnim naponom. Te dozvole 	sigurnosti u zajednici.		radova	procedure za Izvođače radova.	upravljanjem u izgradnji (CEMP) tokom rekonstrukcije objekata.	

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
	<p>trebaju uključivati rad na ljestvama, skelama i sigurnim sistemima za rad na visini u skladu s dobrom međunarodnom praksom;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mjere zaštite i sigurnosti na radu koje se trebaju provoditi na gradilištima i obuka koja će se organizirati za osoblje, u skladu sa Okvirnim Planom zaštite i sigurnosti na radu koji izrađuje Konsultant za PIU podršku kao smjernicu za Izvođače (uključujući mjere vezane za slijepe miševе, ako je potrebno); ▪ Pojedinačni planovi pristupa za svaku zgradu kako bi se osiguralo da ulazi / izlazi u zgrade nisu blokirani skelama, da požarni izlazi ostaju pristupačni (ili su definirane privremene rute), poslovni ulazi ostaju otvoreni i dostupni, a pristup invalidima nije onemogućen. Također osigurati mjere da se zajednica informira o privremenim promjenama pristupa; ▪ Mjere za smanjenje otpada i pravilno odlaganje nastalog otpada; ▪ Preventivne mjere/pristup ako se tokom nekog od radova utvrdi azbest, prema Planu upravljanja azbestom; ▪ Mjere kojima se osigurava da se zaštićeni objekti i drveće ne oštete; ▪ Način praćenja provedbe planova; ▪ Neusklađenost i procedure korektivnih mjera; <i>i</i> ▪ Evidencija i raspored Izvještaja o zaštiti okoliša. 						

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
1.6	<p>Osigurati putem Tenderske dokumentacije da Nadzorni Inženjer ima osposobljen kadar za praćenje provedbe okolišnih, društvenih i planova zaštite na radu od strane Izvođača radova (ESMP i CESMP).</p> <p>Konsultant za PIU podršku i PIU jedinica trebaju kroz redovne sastanke sa Nadzornim Inženjerom i praćenje izvještaja Nadzornog Inženjera o provedbi okolišnih, društvenih i mjera sigurnosti zaštite na radu osigurati adekvatnu provedbu planova Izvođača, te o tome izvijestiti Banku putem AESR.</p>	<p>Redovan monitoring i implementacija ESMP-a i CESMP-a kako bi se osigurala usklađenost sa zakonodavstvom iz oblasti građenja i okoliša i Provedbenim Zahtjevima Banke.</p>	<p>EBRD PR1, PR 2, PR3, PR4, PR5, PR10</p>	<p>PIU u toku procedure nabavke Konsultanta za PIU podršku i nadzor nad izvođenjem radova. U toku izvođenja radova PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku i nadzor nad izvođenjem radova</p>	<p>Redovno tokom faze rekonstrukcije putem izvještaja i sastanaka</p>		<p>Nadzorni inženjer trebao bi fokusirati monitoring na ključne aspekte CEMP-a, kao npr. da građevinske skele uvijek ostavljaju jedan ulaz / izlaz zgrade dostupnim, s tim da su rampe za invalidska kolica uvijek dostupne.</p>
PZ 2: Rad i radni uvjeti							
2.1	<p>Izraditi Projektnu Politiku ljudskih resursa u skladu sa lokalnim zakonom o radu i zahtjevima MOR-a (Međunarodne organizacije rada). Politika ljudskih resursa mora sadržavati zahtjeve o nediskriminaciji, radničkim organizacijama, pravima uposlenika i radnika koji će se primjenivati na Projektu.</p> <p>Kanton će osigurati da Izvođači primjenjuju Projektnu politiku ljudskih resursa kroz zahtjeve u Tenderskoj dokumentaciji putem PIU jedinice i Konsultanta za PIU podršku.</p>	<p>Osigurati zaštitu prava radnika.</p>	<p>EBRD PR2, ILO, Zakon o radu FBiH</p>	<p>PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku</p>	<p>Prije početka radova i angažovanja izvođača</p>	<p>Politika upravljanja ljudskim resursima (HR) koja je usklađena s nacionalnim zakonodavstvom i EBRD PR2, a koja uključuje direktne zaposlenike i podugovarače, te u najvećoj mogućoj mjeri podržava upotrebu lokalne radne snage. Dokaz da se Izvođač radova pridržava zahtjeva ove politike.</p>	

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
	Kanton će također osigurati da materijal i oprema nabavljena za Projekt ne uključuju dječiji i prinudni rad.						
2.2	Kanton će osigurati putem zahtjeva u Tenderskoj dokumentaciji da Izvođači radova ne upošljavaju radnike koji su krivično gonjeni zbog ugrožavanja sigurnosti maloljetnika ili drugih ranjivih kategorija. PIU jedinica u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku je dužna provjeriti da li Izvođači radova ispunjavaju navedeni zahtjev tokom nabavke / odabira Izvođača.	Osigurati sigurnost korisnika javnih zgrada (posebno djece, studenata i onih kojima je potrebna medicinska skrb) tokom radova.	EBRD PR2 i PR4	PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku	Tokom tenderske procedure i prije dodjele ugovora.	Ne smiju biti angažirani radnici čija se kriminalna prošlost dovodi u vezu sa školama, bolnicama ili ugroženim osobama.	
PR 3: Efikasnost resursa i sprečavanje i kontrola zagađenja							
3.1	Osigurati da Izvođači radova prate nastanak prašine, buke, otpadnih voda, itd., tokom radova i osigurati da se resursi (npr. materijali, električna energija) učinkovito koriste. Osigurati da Izvođači radova provode mjere smanjenja emisija u okoliš i praćenje utjecaja na okoliš, društvo, sigurnost radnika i lokalne zajednice tokom izvođenja radova na rekonstrukciji/sanaciji objekata u skladu sa Građevinskim planovima upravljanjem okolišem i društvenim utjecajima (CESMP) koje je odobrio Nadzorni Inženjer (npr. vlaženje radilišta ukoliko se ustanovi povećani nastanak prašine i sl.).	Smanjiti rizik onečišćenja okoliša.	EBRD PR3	PIU uz podršku Konsultanta za nadzor nad izvođenjem radova i u saradnji sa Izvođačem radova	Tokom faze rekonstrukcije/sanacije objekata	Mjere kontrole emisije prašine i otpadnih voda uključene u CEMP, kao i mjere učinkovitosti resursa. Nadzorni inženjer zadužen za monitoring radova.	
3.2	Nastaviti implementaciju postojećeg Plana upravljanja otpadom u Kantonu i relevantnih	Smanjiti rizik zagađenja otpadom.	EBRD PR3 Lokalna legislativa	PIU uz podršku Konsultanta za	Izrada i odobrenje PUGO prije	PUGO izrađeni i odobreni od strane Nadzornog Inženjera te	

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
	državnih i lokalnih propisa koji se odnose na upravljanje otpadom. CEMP za ovaj projekt bi trebao koristiti ovaj plan kao smjernicu, uključujući mjere za postupanje s opasnim otpadom. Osigurati da Izvođači radova imaju Planove upravljanja građevinskim otpadom (PUGO) koji će sadržavati adekvatne mjere za postupanje sa azbestnim otpadom u skladu sa Pravilnikom o upravljanju otpadom.		(državna, entitetska, kantonalna)	nadzor nad izvođenjem radova	početka radova, provedba PUGO tokom izvođenja radova	implementacija istih od strane Izvođača izviještena Banci putem AESR.	
3.3	Kanton treba osigurati da su isporučeni kotlovi u skladu s EU specifikacijama o emisijama.	Smanjiti rizik onečišćenja zraka i uvećati energijsku efikasnost mašinskih instalacija.	EBRD PR3	PIU uz podršku Konsultanta za nadzor nad izvođenjem radova	Prije nabavke kotlova	Uvođenje efikasnih kotlova, usklađenih sa EU regulativom. 1-50 MW kotlovi usklađeni sa Direktivom o onečišćenju zraka iz srednjih uređaja za loženje. Kotlovi manji od 1MW usklađeni sa Direktivom o proizvodima koji koriste energiju.	
3.4	U okviru energijskog audita objekata i izrade energijski efikasnih mjera za pojedinačne objekte, osigurati izradu proračuna uštede stakleničkih gasova i iste dostaviti Banci. Po ugradnji EE mjera, izvršiti certificiranje ugrađene opreme. Po završetku radova i nakon prve sljedeće sezone grijanja izraditi izračun ostvarenih ušteda emisija kako bi se usporedile ostvarene uštede sa proračunima.	Poboljšana energijska učinkovitost objekata i smanjenje stakleničkih gasova.	EBRD PR3	PIU u saradnji sa Konsultantom za projektovanje i izradu glavnog projekta, Izvođačem radova i Konsultantom za energijsko certificiranje objekata	Prije gradnje – proračun uštede emisija Nakon ugradnje opreme – certificiranje opreme Nakon prve grejne sezone- izračun ostvarene uštede emisija	Ostvareni projektni ciljevi uštede emisija.	

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
PR 4: Zdravlje i sigurnost							
4.1	<p>Angažman stručnjaka za zdravlje i sigurnost na nivou projekta, putem podrške PIU-a. Ova osoba mora posjedovati dokazanu stručnost u upravljanju H&S-om i nadzoru izvođača radova.</p> <p>Osigurati da PIU ima ljudski kapacitet za praćenje sigurnosti i zaštite na radu putem Konsultanta za PIU podršku. Ova osoba mora posjedovati dokazanu stručnost u upravljanju i nadzoru Izvođača radova u oblasti sigurnosti i zaštite na radu.</p>	<p>Aдекватно praćenje sigurnosti i zaštite na radu tokom provedbe Projekta.</p>	<p>Lokalno zakonodavstvo iz oblasti sigurnosti i zaštite na radu EBRD PR4 i PR2</p>	<p>PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku i nadzor nad izvođenjem radova</p>	<p>Nakon okončanja procedure angažmana Konsultanta za PIU podršku i nadzor nad izvođenjem radova</p>	<p>Angažiran stručnjak iz oblasti sigurnosti i zaštite na radu s iskustvom u upravljanju aspektima sigurnosti i zaštite na radu, kako u uredskom tako i u građevinskom okruženju, kao i u upravljanju i nadgledanju Izvođača</p>	
4.2	<p>Stručnjak u oblasti sigurnosti i zaštite na radu angažiran u prethodnom koraku treba pripremiti Okvirni Plan sigurnosti i zaštite na radu, usklađen sa PR4.</p> <p>Ovaj Plan će definirati na koji način će Projekat upravljati sigurnošću i kako će osigurati zaštitu na radu te će služiti kao smjernica za Izvođače radova kada budu pripremali pojedinačne Planove zaštite na radu tokom izvođenja radova.</p> <p>Ovaj plan će također uključivati mjere kako bi se osigurala odvojenost radnika izvođača radova od korisnika zgrada.</p> <p>Plan treba obezbijediti smjernice Izvođačima za obuku krajnjih korisnika (menažera za energijsku efikasnost) prije početka korištenja instalirane opreme.</p>	<p>Poboljšan učinak u oblasti zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. Smanjenje mogućnosti nesreća i nezgoda te osiguravanje sigurnog radnog okruženja i unapređenje zdravlja radnika i sigurnog korištenja opreme.</p>	<p>EBRD PR4 and PR2</p>	<p>PIU uz podršku Konsultanta za nadzor nad izvođenjem radova</p>	<p>Okvirni Plan sigurnosti i zaštite na radu izrađen prije procesa nabavke Izvođača radova. Pojedinačni planovi izrađeni od strane Izvođača i odobreni od strane Nadzornog Inženjera prije početka izvođenja radova.</p>	<p>Okvirni i pojedinačni planovi izrađeni i uspješno provedeni.</p>	

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
4.3	Konsultant za PIU podršku treba izraditi Okvirni Plan upravljanja saobraćajem, u saradnji sa Ministarstvom saobraćaja Kantona Sarajevo koji će definirati na koji način će Projekat osigurati sigurno i adekvatno upravljanje prometom tokom izvođenja radova. Plan upravljanja prometom uključivat će odgovarajuće mjere za odvajanje građevinskog prometa i parkiranih vozila od regularnog saobraćaja i pješaka. Također će uključivati zahtjeve za građevinski promet da ne ometa promet i pješake u vrijeme najvećih saobraćajnih gužvi (poput početka i kraja školskog /radnog dana). Ovaj plan će poslužiti kao smjernica Izvođačima radova kako bi pripremili pojedinačne planove i-ili procedure upravljanja saobraćajem za svako radilište. Izvođači radova trebaju slijediti procedure razvijene u ovom planu.	Smanjenje rizika od neadekvatnog upravljanja prometom tokom izvođenja radova.	EBRD PR1 i PR4	PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku	Okvirni Plan izrađen prije procesa nabavke Izvođača radova. Pojedinačni planovi izrađeni od strane Izvođača i odobreni od strane Nadzornog Inženjera prije početka izvođenja radova.	Plan upravljanja prometom/saobraćajem je pripremljen i pridržavaju ga se svi Izvođači radova. Nadzorni Inženjer je zadužen za monitoring implementacije TMP-a.	
4.4	Projektant treba dostaviti Kantonu Elaborat o zaštiti od požara, a vezano za materijale za termoizolaciju koji će se koristiti u Projektu, potvrđujući njegovu klasifikaciju požarnih svojstava kako je propisano nacionalnim standardima da bi se osigurala protupožarna sigurnost zgrada. Prateća dokumentacija koja potvrđuje ocjenu zaštitnog materijala od požara se treba zadržati i nakon izgradnje.	Osiguravanje zdravlja i sigurnosti u zajednici.	EBRD PR4	PIU u saradnji sa Konsultantom za projektovanje i izradu glavnog projekta, Konsultantom za osiguranje kvaliteta, energijskog audita i reviziju projektne dokumentacije u	Prije nabavke izolacijskih ploča	Elaborat o zaštiti od požara koji potvrđuje protupožarnu ocjenu izolacijskog materijala Dokumentacija koja potvrđuje ocjenu zaštitnog materijala od požara se treba zadržati i nakon izgradnje.	

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
				saradnji sa Konsultantom za nadzor nad izvođenjem radova			
PR 6: Zaštita biodiverziteta i održivo upravljanje živim prirodnim resursima							
6.1	Kanton treba osigurati, kroz PIU jedinicu i Konsultanta za PIU podršku da se utvrdi da li se zgrade koje će biti predmet rekonstrukcije nalaze u blizini zaštićenih stabala te osigurati da projektanti i Izvođači radova poduzmu adekvatne mjere zaštite ukoliko je to potrebno. Ukoliko će zaštićena stabla biti ugrožena, izvođač radova na svakoj lokaciji mora podnijeti pojedinačne planove odgovornom Ministarstvu sa prijedlogom mjera za zaštitu koje se trebaju slijediti. Tokom izgradnje, nadzorni inženjer mora pratiti praksu izvođača kako bi osigurao da se ti procesi poštuju.	Osigurati da zaštićena stabla nisu ugrožena Projektom.	EBRD PR6, nacionalni propisi o zaštiti kulturne baštine	PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku, Ministarstvo putem Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo	Tokom projektovanja i prije početka radova osigurati da su adekvatne mjere definirane. Tokom rekonstrukcije provedba odgovarajućih mjera zaštite i ublažavanja.	Dokaz da zaštićena stabla nisu oštećena prilikom implementacije Projekta kroz primjenu adekvatnih mjera ublažavanja.	
6.2	Obaviti terensko ispitivanje prisutnosti šišmiša u zgradama visokog rizika prije početka rekonstrukcije objekata. Ovo ispitivanje će sprovesti nezavisni konsultant vizualnim pregledima u tavanima / potkrovljima odabranih zgrada. Ukoliko se ustanovi prisutnost šišmiša, Kanton bi trebao angažirati stručnjaka za šišmiše koji će razviti i upravljati planom kako ne bi uznemirio potencijalno ugrožene	Osiguranje sigurnosti šišmiša i zdravlja građevinskih radnika.	EBRD PR 6 i PR4	PIU uz podršku Konsultanta za nadzor nad izvođenjem radova, a po potrebi angažman neovisnog eksperta iz predmetne oblasti	Provjera prisustva šišmiša i izrada adekvatnih smjernica prije početka izvođenja radova.	Nema šišmiša pogođenih Projektom. Zdravlje radnika nije ugroženo šišmišima.	Zgrade visokog rizika su one starije strukture kod kojih EE mjere uključuju zamjenu izolacije na tavanima /

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
	kolonije. Ovaj stručnjak također bi trebao pružiti smjernice Izvođačima radova u vezi sa zdravstvenim i sigurnosnim praksama radnika. Izvođači radova trebaju uključiti mjere smanjenja rizika u CESMP.						potkrovljima.
PR 8: Kulturno nasljeđe							
8.1	<p>Kanton treba obezbijediti podatke o kulturno-historijskom statusu zgrada na kojima će se vršiti EE zahvati Izvođaču radova kao i adekvatne mjere zaštite ovih objekata kroz saradnju sa stručnim osobljem Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo, u toku pripreme projektne dokumentacije na način da će propisati koji su to dozvoljeni radovi (mjere EE) na objektima od kulturno-historijskog naslijeđa.</p> <p>Izvođači radova angažirani na ovim zgradama moraju imati certifikat koji je izdala vlada Federacije, a koji dokazuje njihovu osposobljenost za rad na ovakvim zgradama. Ovaj certifikat zahtijeva da izvođač radova zaposli stručnjaka za zaštitu kulturnog naslijeđa sa punim radnim vremenom. Kanton treba osigurati da Nadzorni inženjer vrši nadzor provedbe mjera zaštite kulturno-historiskog naslijeđa uz sudjelovanje Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo.</p>	Osigurati da zaštićene zgrade (od kulturno-historijskog značaja) nisu ugrožene ovim Projektom.	EBRD PR 8, nacionalni propisi o zaštiti kulturne baštine	PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku, Ministarstvo putem Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Sarajevo	Mjere zaštite kulturno-historijskog naslijeđa definirane prije početka izvođenja radova, a praćenje provedbe istih tokom izvođenja radova.	Nijedna zaštićena zgrada nije izložena negativnom učinku tokom izgradnje. Izgled zgrada nije narušen zbog uvođenja EE mjera.	

Red. broj	Aktivnost	Rizici za zaštitu okoline i socijalna pitanja (odgovornost/korist)	Zakonske regulative/ EBRD Provedbeni zahtjevi (PR) / Dobra praksa	Odgovornost - resursi	Vremenski okvir Krajnji rok ¹	Cilj i kriteriji evaluacije za uspješnu implementaciju	Komentar
PR 10: Objavljivanje informacija i Učešće interesnih grupa							
10.1	Implementacija SEP-a i mehanizma za podnošenje pritužbi radi osiguranja kontinuiranog i sistematskog programa učešća interesnih grupa. Relevantne odredbe SEP-a uvrstiti kroz tendersku dokumentaciju i za Izvođače radova. Kao dio SEP-a, Kanton će saradivati s lokalnim preduzećima kako bi se izbjegli ekonomski uticaji. Ovo bi trebalo uključivati izradu planova specifičnih za zgrade kako bi se izbjegli rizici premještanja (npr. Poslovno osjetljiv raspored rada / radno vrijeme) i obezbjeđenje pravovremene obavijesti okolnim poduzećima prije početka izgradnje.	Izgradnja povjerenja sa zajednicom domaćina i širim interesnim grupama.	EBRD PR10	PIU u saradnji sa Konsultantom za PIU podršku	SEP je uspostavljen i implementiran prije početka faza koje su detaljno opisane u SEP-u	SEP je uspostavljen i implementiran (kao dokument podložan izmjenama) Zapisi o pritužbama i prijedlozima, kao i odluke, potrebno je dokumentirati i čuvati za vanjske interesne grupe.	

TUMAČ POJMOVA

Izraz	Definicija
Annual Environmental and Social Report (AESR) / Godišnji izvještaj o zaštiti okoliša i socijalnim pitanjima	Godišnji izvještaj koji Kanton podnosi EBRD-u sadrži informacije o dogovorenim podacima i mjerama uključenim u ovaj ESAP kako bi se riješile sve neusklađenosti s EBRD-ovim PZ. Ovi izvještaji također detaljno opisuju sve značajne incidente i značajne neusklađenosti, kao i buduće planove i mogućnosti za kontinuirano poboljšanje okolišnih i društvenih performansi. Klijentima se osigurava standardni obrazac EBRD-a za AESR-ove koji se po potrebi mogu prilagoditi posebnim zahtjevima svakog projekta. EBRD će klijentima, putem Vođe Operacije, pružati povratne informacije o AESR-ovima, ističući dobre performanse ili ukazujući na područja koja bi se mogla poboljšati.
Construction Environmental and Social Management Plan (CESMP)	Radni dokument koji definiše na koji način će gradilište ublažiti svoje potencijalne uticaje na okoliš i lokalnu zajednicu. Napravljen je kako bi se izbjegli, sveli na najmanju moguću mjeru ili ublažili efekti građevinskih radova na okoliš i okolnu zajednicu. CEMP pruža

Građevinski Plan upravljanja okolišem	okvir upravljanja za planiranje i provedbu građevinskih aktivnosti u skladu s okolišnim obvezama utvrđenim u ovom ESAP-u i izrađenom ESMP-u. To su dokumenti podložni promjenama koji se pregledavaju i ažuriraju u redovnim intervalima tokom faze izgradnje.
Design Engineer / Projektant	Pojedinac / firma koja je angažirana na izradi sanacijskih mjera uključenih u ovaj projekt.
EBRD Performance Requirements (PRs) / EBRD Provedbeni zahtjevi	Okolišni i socijalni zahtjevi koje trebaju ispunjavati projekti financirani od strane EBRD-a, podijeljeni u deset odlomaka. Korisnici zajma su obavezni pridržavati se istih kako bi bili u skladu s dobrim međunarodnim praksama koje se odnose na održivi razvoj. Ako se predložena poslovna aktivnost odnosi na postojeće objekte koji u trenutku odobrenja odbora ne ispunjavaju zahtjeve, od klijenta će se zahtijevati da usvoji i implementira zadovoljavajući Akcioni Plan za zaštitu okoliša i socijalnih pitanja (ESAP).
Environmental and Social Action Plan (ESAP) Akcioni Plan za zaštitu okoliša i socijalnih pitanja	Identificira E&S mjere ublažavanja i vrednovanja koje se zahtijevaju na projektu, kao i osnovu zahtjeva, vremenski plan akcije i kriterije za utvrđivanje je li svrha akcije uspješno postignuta. Takođe su utvrđene odgovornosti za sprovođenje svih akcija. Nalaze se u prilogu ugovora o zajmu, a krajnja odgovornost za provođenje ovih aktivnosti je organizacija koja je primila zajam.
Grievance mechanism Žalbeni mehanizam	Formalni, pravno-obavezujući ili pravno-neobavezujući (ili "sudski i izvansudski") žalbeni postupak koji mogu koristiti pojedinci, radnici, zajednice i / ili organizacije civilnog društva na koje negativno utječu aktivnosti i operacije Projekta. Mehanizam prima i olakšava rješavanje tih pitanja i pritužbi oko okolišnih i društvenih performansi. Žalbeni mehanizam nastoji riješiti pritužbe brzo koristeći razumljiv i transparentan postupak savjetovanja koji je kulturološki prikladan i lako dostupan, bez ikakvih troškova i isključujući odmazdu stranci koja je inicirala pitanju ili žalbu. Projekt će informirati pogođene zajednice o mehanizmu tokom procesa uključivanja zainteresiranih strana.
Project Implementation Unit Jedinica za implementaciju Projekta (PIU)	Organizacijska struktura za upravljanje projektom koja je nadležna i odgovorna za implementaciju Projekta i pravovremeno izvještavanje o napretku i troškovima koje su u skladu sa politikama i smjernicama finansijske institucije. Sastoji se od stručnog i namjenskog osoblja angažiranog u agencijama u svrhu upravljanja i implementacije projekata.
PIU Support Consultant Konsultant za podršku PIU	Konsultant angažiran od strane EBRD-a ili korisnika zajma kako bi se olakšala pravovremena i učinkovita implementacija Projekta pružanjem pomoći PIU tokom implementacije Projekta. To može uključivati pomoć u: projektiranju; nabavkama i isplata; te ispunjavanju ekoloških i socijalnih zahtjeva (E&S).
Stakeholder Engagement Plan (SEP) Plan uključivanja zainteresiranih strana	Osigurava da se pravovremeno, dosljedno, sveobuhvatno, koordinirano i kulturološki prihvatljivo pristupa konsultacijama i objavljivanju informacija Projekta. Glavna svrha SEP-a je predstavljanje principa i metoda koji se koriste za objavljivanje informacija i angažman sa zainteresiranim stranama prije, tokom izrade i tokom implementacije Projekta. SEP-ovi se ažuriraju tokom faza planiranja i izrade Projekta, kao i kasnije tokom implementacije Projekta.
Supervising Engineer Nadzorni Inženjer	Pojedinac / firma koja je angažirana za provođenje nadzora nad uvođenjem mjera sanacije uključenih u ovaj projekt.
Traffic Management Plan (TMP) Plan upravljanja saobraćajem	Identificira potencijalne utjecaje na saobraćaj uzrokovane projektnim aktivnostima i predstavlja odgovarajuće postupke upravljanja za ublažavanje tih potencijalnih utjecaja. TMP-ovi uključuju plan implementacije uvođenja mjera ublažavanja, kao i uloge i odgovornosti.
Waste Management Plan (WMP) Plan upravljanja otpadom	Plan daje smjernice za prihvatljivo prikupljanje, razdvajanje, skladištenje, rukovanje, transport i odlaganje neopasnog i opasnog otpada nastalog projektnim aktivnostima na način koji minimizira utjecaj na zdravlje ljudi i okoliš, uključujući minimiziranje gubitka vrijednih materijala koji se višekratno mogu reciklirati. WMP moraju biti u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, zahtjevima međunarodnih finansijskih institucija i drugim industrijskim dobrim međunarodnim praksama.